

1(4)

Minnesanteckningar från Veterantinget 2019-03-01

Datum: 2019-03-01
Tid: kl 10.00 - 13.00
Plats: Andreasgården, Mora

Närvarande:

Från styrelsen närvarade Karl-Erik Andersson, John-Erik Eggens, Gudrun Hedlund, Arne Sundquist

Förre ordföranden, tillika hedersordföranden Eric Erlandsson närvarade också under Veterantinget.

Från Vasaloppsorganisationen deltog Gun-Britt Cristoferson, Eva-Lena Frick och Mats Rylander. Anita Holknekt-Andersson svarade för mottagning och "avprickning" av det dryga åttiotalet närvarande veteraner. Orsaspelmännen Nicke Göthe och Stig Nilsson, båda med fioler samt Bertil Skeri på dragspel underhöll med njutbar folkmusik under Veterantinget.

1. Veterantinget öppnas

John-Erik Eggens öppnade Veterantinget med en hornlåt från Evertsberg efter Tommos Kerstin Andersdotter varefter styrelseledamoten Karl-Erik Andersson hälsade alla välkomna och inledde med kort information om programmet samt framförde en hälsning från vår ordförande Lennarth Larsson som själv övervarade Skid-VM i Seefeld.

2. Information om väderläget – Pia Hultgren, Sveriges Radio/TV

Pia Hultgren gav en kort bakgrund om årets vinter och pekade på att vi nu haft en period med förhållandevis varmt väder för att vara februari. Det varma vädret skulle nu avlösas av en något kyligare period. Under lördag-söndag väntades det dock komma in ett djupt lågtryck som skulle hålla emot kylan. Lågtrycket skulle medföra snöfall redan under lördagskvällen och med största sannolikhet också under söndagens vasalopp. Temperaturen skulle hålla sig vid -3° – -4° vid starten och fram emot Smågan – Mångsbodarna men därefter var det mera osäkert, troligen ner mot nollan och rent av plusgrader. Efter några uppskattande ord om oss VL-veteraner och nöjet att besöka veterantinget avslutade Pia med att säga att en sak vågade hon med bestämdhet säga om morgondagens vasalopp och att det var att det skulle snöa. Från publiken hördes ett rop om att det "också var säkert att en norrman skulle vinna"!

Med facit i hand kan vi konstatera att båda förutsägelseerna var riktiga! KEA tackade Pia Hultgren för hennes insats och hon hastade, som en på många håll eftertraktad gäst, i vanlig ordning snabbt vidare till nästa publika engagemang.

3. Vasaloppet, nutid och framtid – VD Eva-Lena Frick

VD Eva-Lena Frick hälsade alla närvarande välkomna till årets vasalopp och inledde med att tala om Gunde Svan som inför sitt femmilslupp vid OS i Calgary, Canada 1988 vaknade till ett riktigt busväder men med positivt tänkande övervann den känsla av allmän olust som nog många av övriga deltagare kanske kände inför loppet. Resultat? Ja, han vann förstås!

ELF talade som vanligt fritt, d v s utan stöd av anteckningar, ändå både engagerat men samtidigt ledigt, uppskattade VL-veteranerna i allmänhet och vände sig naturligtvis särskilt till de närvarande för deras aldrig sviktande engagemang för Vasaloppet. Hon nämnde om ett kort samtal med Börje Karlsson som nu skulle försöka fullfölja sitt sextionde vasalopp och nämnde också att ett antal nya 50-loppare var på gång. Mellan sextiotre och sextiofyrtusen anmälda hade för övrigt räknats in till årets vintervecka.

Det som nu snart börjar bli en tradition, att direkt efter fullföljt lopp åka vidare fram till prästgården och låta viga sig lyftes fram. Att koppla samman två människors högtidliga beslut om att ingå äktenskap med att genomföra Vasaloppet ansåg ELF vara ett vinnande koncept!

Mycket annat som ska bidra till att bevara Vasaloppet för framtida årtionden behandlades därefter. Ja, ELF begränsade sig inte enbart till årtionden, hennes visioner sträckte sig över det närmaste århundradet! Bland de större satsningar som nu prioriteras är "marksäkring" (mer än 900 markupplåtelseavtal ska skrivas) samt "snösäkring" då varmare vintrar är att vänta.

ELF talade slutligen varmt om Vasaloppets "rygggrad", de runt fyratusen frivilliga funktionärer utan vilket Vasaloppet inte skulle kunna genomföras och nämnde särskilt om en åkare som i ett brev efter loppet berömt en funktionär som genom sina personliga, ompysslande insatser fått en tröttkörd, ja snarast totalt utmatad, åkare med siktet inställt på att bryta, på andra tankar och där denne, efter fullföljt lopp, skrivit sitt minnesrika brev till VL-organisationen och berömt "Ängeln i Hökberg".

4. Den samiska skidkulturen – Isak Lidström

Den 2 mars 1929, som liksom i år också var en lördag, samlades ett antal honorariores i Sälens Folkets Hus inför det årets vasalopp. Mötet fick i efterhand kritik eftersom kronprinsen Gustaf Adolf, sedermera Gustaf VI Adolf, bevistade mötet. I vissa kretsar, ja både på vänster- och högerhåll, ansågs det olämpligt att en kunglighet satte sina fötter i ett Folkets Hus! Från Västerdalarna hade hoppet länge stått till Per-Erik Hedlund, mera känd som "Särna-Hedlund" och i Mora stod naturligtvis hoppet till IFK Moras egen Anders Ström. Men "Särna-Hedlund hade efter segern 1928, som han det året delade med Sven Utterström, Bodens BK, tillsammans med Utterström kommit överens om att nu hade de båda gjort sitt i vasaloppsspåret och Hedlund nöjde sig 1929 med att vinna SM på femmilan. Anders Ström IFK Mora fanns dock med på startlinjen när de 87 skidlöparna gav sig iväg och han räknades till favoriterna. I Evertsberg var det en helt öppen affär, och där sågs den för publiken då okände samnen Johan-Abram Persson i klungan. I Oxberg var J-A Persson först men blev strax därefter uppåkt av Anders Ström och Luleås Helge Wikström. Dessa följdes därefter åt tills tre kilometer återstod till Mora. Då stack den senige "lappen" iväg och försvann. Han var nu rejält trött och bakifrån närmade sig hälsingen Olle Lingvall med hög fart. J-A Persson lyckade dock hålla undan och vann med 8 sekunder före Lingvall. Segrartiden var 6:38:22. Anders Ström slutade 4:a, cirka 1 minut efter J-A Persson. Storstadstidningarna betonade den etniska sidan av vinsten, "Vasaloppet vanns av en lapp!", medan lokaltidningarna i Norrland betonade den geografiska sidan, "Vasaloppesegraren kom från Arjeplog!".

Forskaren Isak Lidström höll nu ett mycket väl disponerat och utomordentligt intressant föredrag om den samiska skidkulturen, en skidkultur som var vida utbredd inom den samiska kultursfären med skidtävlingar som hade hållits långt innan skidtävlingar blev allmänt utbredda i "det egentliga Sverige". Den som vill fördjupa sig i ämnet kan läsa vidare i Isak Lidströms bok "Heja Persson! Samisk triumf i Vasaloppet". Lidströms föredrag uppskattades mycket av auditoriet, det kunde höras på den mycket långa applåden efter KEA:s avtackning.

Nu följde en kortare paus under vilken vi kunde avnjuta ett flertal spelmanslåtar och lite "kringsnack" av orsaspelmännen Göthe, Nilsson och Skeri. De avslutade högtidligt med orsaspelmannen Per-Erik Moraeus eminenta komposition Koppången.

5. IBM och Vasaloppet från 1966 och framåt – Jonas Pergament

Jonas gick tillbaka till 1966 då IBM för första gången engagerades av Vasaloppet. Det året skrev tidningarna om "Skandal" i Vasaloppet eftersom det tidigare systemet med att registrera sluttiden från de små kort som var häftade i nederkanten på nummerlappens ryggsida nu kollapsade genom den stora anströmningen av åkare. Köerna in till målfällan sträckte sig långt ut mot Moraparken och åkarna fick vänta länge innan man kom fram och så "kunde gå i mål på riktigt". Hela proceduren var inte anpassad för så många åkare och kapaciteten hos datorer och skrivare var för liten. De datorutskrivna resultatlistorna klistrades successivt upp på Konsumbutikens skyltfönster på Kyrkogatan och det kunde dröja länge innan ens egen plats och åktid kom upp på skyltfönstret där det också var trångt både på insidan av fönstren och ute på gatan. 1971 skedde förbättringar i hela tidtagnings- och redovisningsproceduren som dock bibehölls relativt likartad fram till och år 2000 då det var det dags för det läsbara chipet. Chipet skulle komma att revolutionera hela tidtagnings- och rapportsystemet. 2004 introducerades SMS-tjänster där man kunde följa en bestämd skidåkare via mobiltelefon och 2007 kom vasaloppets hemsida med det mesta av behövlig information före och efter loppet. Hemsidan underlättade naturligtvis arbetet för vasaloppsorganisationen väsentligt. 2010 kom servicen med att kunna förutse sluttiden för en viss åkare. 2016 firade man att samarbetet pågått i 50 år och året därpå introducerades "Vasalopps-TV". Just nu arbetar man med "Prestationskollen" där de olika vasaloppen har klassats med hänsyn till svårighetsgraden (väder och vind, vallningsförhållanden mm) och en "flergångsåkare" ska kunna jämföra sina tider i olika vasalopp och för att se i vilket av loppet den egna prestationen varit den relativt sett bästa. Efter avtackning av Jonas Pergament och uppskattande applåder var det så dags för det sedvanliga inslaget med Birger Fält.

6. Några tidigare vasalopp under år som slutar på 9 – Birger Fält

Birger öppnade med en mycket kort kommentar av Vasaloppet 1929 som ju hade fått en redovisning tidigare under tinget (se ovan p. 4) och gick strax vidare till 1939. Om "Särna-Hedlund" hade varit 1920-talets stora gigant så var 30-talets motsvarighet Artur Häggblad, IFK Umeå. Häggblad hade vunnit 1933, 1935 och 1937 och han var storfavorit också 1939. När halva loppet var avverkat ledde en tätgrupp på tre man, Häggblad, Sven Hansson, Lima IF och Alfred Lif, Orsa IF. Häggblad hade dåliga skidor och stannade för att valla om medan de övriga två fortsatte. Segern togs av Alfred Lif, Orsa på 5:35:59 före Edvin Jansson, Sälens IF och Sven Hansson, Lima. Häggblad slutade som fjärde man nära nio minuter efter Alfred Lif. Han skulle dock vinna sitt fjärde vasalopp året därpå, den förste att vinna fyra lopp!

Om Per-Erik Hedlund hade dominerat 1920-talet och Artur Häggblad 1930-talet kom så en Nils Karlsson från IFK Mora att bli 1940-talets (och för övrigt hela Vasaloppets!) store gigant! Mora-Nisse och klubbkamraten Anders Törnkvist hade 1949 sällskap under större delen av loppet och i Eldris var de båda solo. Mora-Nisse kontrollerade dock loppet och gick i mål en sekund före Anders. 1959 var det dags för släkten Larsson från Oxberg. Sune Larsson ledde länge med Sture Grahn, Lycksele tätt i hasorna. Den senare tvingades dock släppa i Evertsberg och Sune kunde ohotad åka i mål på 5:13:28 nära 11 minuter före tvåan Sture Grahn. Distansen till tvåan Grahn var den näst största segermarginalen i Vasaloppets historia, endast slagen av Mora-Nisses segermarginal från

1950 med drygt 21 minuter! Vasaloppet 1959 var också det första med över ettusen deltagare!

1969 var Janne Stefansson favorit, han hade dominerat 1960-talets vasalopp med sex segrar. Janne kom dock inte loss förrän vid Moraparken och vann nu sin sjunde vasaloppsseger! En enastående prestation med hänsyn till den hårda konkurrensen på 1960-talet jämför med årtiondena dessförinnan!

1979 års lopp hade Matti Kuosku som favorit. Matti hade vunnit både 1974 och 1976 och var trea 1978. Den här dagen var det blixtföre men Matti fick ge sig och Ola Hassis, Orsa IF vann på den nya "bästatiden" 4:05:58! Här slutade Birger Fält sin genomgång och avtackades för ännu en gedigen och intressant redovisning!

7. Övriga frågor och veteraningets avslutning

Deltagarna i de två veteranlagen i fredagens Stafettvasan kallades nu fram och fick motta sina medaljer från Stafettvasan. VL-veteranerna 1 med en medelålder på 75 år åkte ner till Mora på tiden 6:44:33 medan VL-veteranerna 2 med en medelålder på 80 år hade tiden 8:17:15. Deltagarna mottog sina medaljer och fick uppskattande applåder för insatserna.

Då inga ytterligare frågor väcktes avslutades 2019 års veteraning med dels lyckönskningar till deltagarna i söndagens vasalopp dels den sedvanliga lunchen med pasta och köttfärssås.

Minneanteckningarna fördes av:

/Arne Sundquist/

VL-veteran 305, styrelseledamot och sekreterare